

14. Nykonov K.Y. (2013). Filosofsko-antropologicheskie aspekty mezhreligioznogo dialoga. [Philosophical and anthropological aspects of interreligious dialogue]. *Evrasiia: dukhovnye tradicii narodov*. 1(2). 243–252. [in Russian].
15. Ovsienko F.G. (2006). Katolicheskaia konceptsiia dialoga zapadno-khristianskoi i vostochno-khristianskoi tsivilizatsii. [The Catholic concept of the dialogue between Western Christian and Eastern Christian civilizations]. *Gosudarstvo, religiia, tserkov v Rossii i za rubezhom*. 1(2). 70–82. [in Russian].
16. Seredinin Ch.D. (2016). Metodologiya missii katolicheskoi tserkvi v XX veke. Evangelie v kontekste sovremennoi kultury. [Methodology of the mission of the Catholic Church in the XX century]. 2016. 90–97. [in Russian].
17. Shavrova O.G.(2012). Ekumenicheskoe dvizhenie i mezhkonnefessionalnyi dialog v globaliziruiushchensia mire. [Ecumenical Movement and Interfaith Dialogue in a Globalizing World]. *Sbornik materialov konferentsii Dialog tsivilizatsii*. 125–129. [in Russian].
18. Shkribliak M. (2013). Pravoslavno-katolytskyi dialoh epokhy rannoho modernu: natsionalno-relihiinyi kontekst. [Orthodox-Catholic dialogue of the early modern era: national-religious context]. *Mandrivets*. 4. 22–26. [in Ukrainian].
19. Sidakova, M. O. (2020). Problematizatsiia znacheniiia poniatiiia «sinkretizm» i ego sinonimy. [Problematization of the meaning of the concept of "syncretism" and its synonyms]. *Religiovedenie*, (2), 42. [in Russian].
20. Verhun A. M., Tarasenko I. O. (2014). Kontseptsiiia staloho rozvytku v umovakh hlobalizatsii. [Concept of sustainable development in conditions of globalization]. *Visnyk KNUVD*. № 2. 207–218. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-16>

«ВІДКРИТЕ МІСТО»: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Роман Кірін,

*доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова Національної академії наук України» (Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-0089-4086
kirinrs62@gmail.com*

Володимир Шеховцов,

*доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-9101-7160
shehovtsov2004@ukr.net*

Анотація. Встановлено, що співвідношення змісту наявних платформ е-участі та е-сервіси може бути диференційовано за такими ознаками: – впровадження – вибіркоче (одиначне), групоче та комплексне; – об’єктно-суб’єктний склад – близький, але не тотожний; – сфера дії, цілі та завданнями, інструменти та технології їх досягнення; – використання ґрунтується на відповідному правовому і фінансовому забезпеченні, а також достатній цифровій компетентності, одначасна наявність яких є необхідною і достатньою умовою практичної реалізації. З’ясовано, що на сучасному етапі розвитку відносин е-демократії поняття «Відкрите місто» вживається і варіативно розуміється як: проєкт, е-платформа, е-сервіс, геосистема, мобільний додаток, інструмент. Проведено аналіз складових змісту поняття «Відкрите місто», який дозволив сформулювати його у широкому та вузькому розуміннях. Запропоновано вважати доцільним розміщення структурної складової про е-місто у проєкті Цифрового кодексу України.

Ключові слова: відкрите місто, розумне місто, цифрове місто, електронна демократія, електронна участь, електронний сервіс.

«OPEN CITY»: CONCEPTS AND LEGAL BASIS

Roman Kirin,

*Doctor of Law, Associate Professor, Senior Research Fellow
of the State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-0089-4086
kirinrs62@gmail.com*

Volodymyr Shekhovtsov,
Doctor of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Environmental Law
of the Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-9101-7160
shehovtsov2004@ukr.net

Abstract. It was established that the content ratio of the existing e-participation and e-service platforms can be differentiated according to the following characteristics: – implementation – selective (single), group and complex; – object-subject composition – close, but not identical; – scope, goals and objectives, tools and technologies for their achievement; – use is based on appropriate legal and financial support, as well as sufficient digital competence, the simultaneous presence of which is a necessary and sufficient condition for practical implementation. It was found that at the current stage of the development of e-democracy relations, the concept of "Open City" is used and variably understood as: project, e-platform, e-service, geosystem, mobile application, tool. An analysis of the components of the concept of "Open City" was carried out, which made it possible to formulate it in broad and narrow understandings. It is proposed to consider it expedient to place the structural component on the e-city in the project of the Digital Code of Ukraine.

Key words: open city, smart city, digital city, e-democracy, e-participation, e-service.

Вступ. Наприкінці ХХ-го століття, з настанням доби інформаційно-комп'ютерного прориву, який змусив людину адаптуватися до нових електронних реалій, для більшості європейських країн така трансформація відбулася достатньо швидко. Це був логічний та послідовний еволюційний крок переходу від ручного управління не просто до урядування, а саме до електронного урядування (e-Governance), в той час як в Україні залишалася паперова командно-адміністративна модель управління.

Беручи до уваги презентації та обговорення на симпозіумі Ради Європи на тему «Електронна демократія: нові можливості для підвищення громадянської участі» (23-24 квітня 2007 р.), семінари Спеціального комітету Ради Європи з електронної демократії (The Ad hoc Committee on e-Democracy of the Council of Europe, CAHDE) у 2007 і 2008 рр. щодо нормативних питань, які виникають у зв'язку з електронною демократією (Лондон, Мадрид), комплексним електронним парламентом (Відень) та науковими порадами щодо встановлення стандартів у сфері електронної демократії (Відень, Кремс, Мадрид), Комітет Міністрів Ради Європи видає Рекомендації державам учасникам з електронної демократії та закликає їх сприяти залученню громадян в важливі державотворчі процеси (Recommendation CM/Rec, 2009). Уряди країн ЄС задекларували необхідність розширення можливостей участі населення в процесах розробки та імплементації національних, регіональних та міських політик з метою забезпечення переходу до електронної демократії (e-Democracy, інші назви – digital Democracy, Internet Democracy).

Остання у згаданому документі Ради Європи розуміється як інструмент зміцнення демократії, демократичних інститутів та демократичних процесів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Її головним завданням є «електронна підтримка демократії». Е-демократія є однією зі стратегій підтримки демократії, демократичних інститутів, демократичних процесів і поширення демократичних цінностей. Вона доповнює традиційні інструменти демократії і є взаємопов'язаною з ними. Секторами е-демократії є: е-парламент, е-законодавство, е-правосуддя, е-медіація, е-вибори, е-референдум, е-голосування, е-консультації, е-петиції, е-кампанії, е-опитування, е-агітацію (з використанням е-участі, е-обговорення та е-форумів) (Recommendation CM/Rec, 2009, art. P.35).

Власне термін «е-демократія» розкивається у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні як форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) (Про схвалення Стратегії, 2013).

Тобто, е-демократія передбачає наявність різноманітного інструментарію, за допомогою якого, у тому числі, населення певного міста мало б можливість реалізувати свої конституційні права і свободи. В Аналітичній записці з ефективного урядування та демократії, видання яких започатковані програмою «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (E-Governance for Accountability and Participation, EGAP), що фінансується урядом Швейцарії, наведена класифікація інструментів е-демократії, серед яких важливе місце для втілення політики е-демократії на рівні міста посідають платформи е-участі (Томкова, 2017: 1-3). В останній одним з її видів виступає проєкт «Відкрите місто», який являє собою е-платформу, що дозволяє зацікавленим суб'єктам міських відносин контактувати між собою.

Не дивлячись на те, що в Україні зазначений інструмент е-демократії віднайшов достатнє поширення, й досі не проведено ґрунтовного дослідження, у якому, по-перше, було б запропоновано визначення поняття «відкрите місто». По-друге, наразі практично відсутні публікації, в яких розкривається наявна система законодавства України в цій сфері, що безумовно актуалізує обраний напрям наукового пошуку. Тож, власне в цьому і полягає **мета поданої роботи.**

Основна частина. Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження передбачені наступні завдання:

- проведення аналізу та співвідношення змісту наявних платформ е-участі;
- формулювання поняття «відкрите місто» та визначення його місця у системі е-демократії;
- узагальнення законодавства України про е-місто.

Матеріал і методи досліджень. Методологічну основу роботи становить комплекс загальних та спеціальних наукових методів пізнання, зумовлених метою та метою дослідження. Під час підготовки статті використано такі методи як діалектичний, аналізу та синтезу, формально-юридичний, порівняльно-правовий, за допомогою яких опрацьовані наукова література та аналітичні матеріали, рекомендації ЄС і вітчизняні нормативно-правові акти.

Результати та їх обговорення. *Аналіз та співвідношення змісту наявних платформ е-участі.* Розглядаючи наявні в Україні платформи е-участі П. Завадська виділяє наступні їх види: 1) «Смарт сити» (Smart City) – концепція взаємодії міської влади, бізнесу і суспільства задля розвитку «розумної» інфраструктури міста на основі впровадження технічних, управлінських та суспільних інновацій; 2) «Розумне місто» – загальнонаціональний рівень ідеї Smart City; 3) «Відкрите місто» – електронна платформа, що дозволяє мешканцям міст комунікувати з місцевими органами влади і комунальними підприємствами та в інтерактивному режимі висувати пропозиції щодо покращення благоустрою і вирішення нагальних проблем міста; 4) Контакт-центри міст для звернень громадян; 5) Громадські платформи е-участі (Інструменти е-демократії, 2017: 20-26). При цьому дослідниця обмежилася наведенням окремих можливостей перерахованих інструментів залишивши поза увагою їх специфічні особливості.

Інші науковці дослідили сучасні підходи до розуміння сутності понять «смарт-сіті» (розумне місто) та електронне місто (е-місто) в контексті розвитку електронного урядування на місцевому рівні. Автори зазначають, що існує два основних підходи до вживання поняття «розумне місто»: перший – переважно використовується великими ІТ-компаніями для просування своїх продуктів на місцевому рівні і має на меті автоматизацію всіх процесів життєдіяльності міста; другий – в контексті сталого розвитку, застосовується для підкреслення важливості використання ІКТ в усіх сферах функціонування міста для поліпшення якості життя його мешканців. Відзначається, що останнім часом у контексті міжнародного досвіду розвитку електронного урядування як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях, спостерігається тенденція замість слова «електронне» вживати слово «розумне» (Чукот, 2016: 89, 92).

Натомість італійські вчені з Генуезького університету, досліджуючи еволюцію термінології «розумне» та «цифрове» місто, звертають увагу на те, що ці поняття недостатньо чітко визначені, а іноді вживаються як тотожні. Відсутність чіткого визначення «розумного» та «цифрового» міста впливає на складність визначення стратегії міського розвитку та вимірювання ефективності досягнутих результатів. Автори доходять висновку, за якого розумне місто та цифрове місто – це дві міські стратегії, спрямовані на покращення якості життя громадян, але вони використовують різні технології, різні інструменти та спрямовані на різні сфери та різні цілі громадян (Dameri, 2013: 1, 7)

В межах Програми EGAP, яка працює в Україні з 2015 р., створено платформу електронної демократії «Єдина платформа місцевої електронної демократії» («Е-дем»), що пропонує сервіси «Відкрите місто», «Місцеві петиції», «Громадський бюджет» та «Консультації з громадськістю». Зокрема, особа підключена до сервісу «Відкрите місто», має можливість повідомити владу про проблеми, які стосуються її напряму: відкриті люки, потреба у ремонтах тощо (Про «Відкрите місто», 2019). Розрахунки EGAP свідчать про те, що: 1) вже зараз 60 українських міст мають у ньому понад 23 тис. заявок, серед яких 18 тис. (75%) виконано; 2) одна така заявка економить місту близько 100 євро, тобто йдеться про значну економію коштів; 3) система місцевих петицій є достатньо дієвим інструментом для змін на краще – кожна п'ята петиція до органів місцевого самоврядування набирає потрібну кількість голосів.

Веб-платформа «Е-дем» об'єднала найбільш популярні сервіси, якими можуть користуватися містяни, на першій українській платформі е-демократії e-dem.ua. Авторизувались один раз на цій платформі, більше не має потреби буде вводити свої дані, щоб користуватися іншими сервісами, зокрема, платформами «Відкрите місто» та голосування за бюджет участі, єдиною системою місцевих е-петицій. Мета платформи «Е-дем» – надати громадянам легкий і зручний доступ до використання кількох інструментів електронної демократії. Ці інструменти покликані налагодити кращий взаємозв'язок громадян та влади у вирішенні різноманітних соціально важливих проблем. Зокрема, на платформі будуть поєднані наступні сервіси (Про проект e-DEM):

Сервіс «Місцеві електронні петиції» – дає можливість мешканцям міст впливати на розвиток своїх громад через звернення до органів влади з петиціями. Ці петиції розглядаються органами місцевого самоврядування у встановленому законом особливому порядку за умови підтримки тексту петиції визначеною кількістю мешканців;

Сервіс «Громадський бюджет», який надає можливість мешканцям пропонувати свої проекти місцевого розвитку та/або впливати на розподіл визначеної частки коштів місцевого бюджету шляхом голосування за ті чи інші проекти;

Сервіс «Відкрите місто» («відкрита громада») – краудсорсингова інтернет-платформа із застосуванням геоінформаційних технологій для взаємодії мешканців з місцевою владою та комунальними підприємствами, а також – для самоорганізації громадян. Основне призначення сервісу – інформування мешканцями місцевої влади про актуальні проблеми благоустрою, житлово-комунальної сфери, інфраструктури тощо, для оперативного усунення цих проблем. Також на сервісі будуть реалізовані інші функції, що забезпечують активне залучення мешканців для вирішення питань місцевого розвитку;

Сервіс «Електронні консультації з громадськістю» – надає органам місцевої влади можливість залучати пропозиції мешканців щодо питань розвитку міст та громад, організувати обговорення проектів документів перед їх розглядом та схваленням, проводити місцеві опитування в різних формах з метою вивчення думки активної частини мешканців міст.

У 2021 р. в 55 громадах України (понад 3200 користувачів) запрацював чат-бот «СВОЇ» для покращення взаємодії місцевої влади і громадян. Завдяки цьому інструменту громадяни можуть: а) спілкуватися з місцевою владою та впливати на її рішення; б) отримувати консультації щодо державних сервісів; в) дізнаватися новини своєї громади через смартфон». Платформа «СВОЇ» по суті є конструктором, завдяки якому можна побудувати зручну взаємодію місцевої влади з громадою. До системи може під'єднатися будь-яка громада та отримати безплатний доступ до шести сучасних інструментів взаємодії: 1) вебсайт; 2) чат-бот у Viber і Telegram; 3) система електронних петицій; 4) громадські бюджети; 5) електронні консультації; 6) геосистема «Відкрите місто» (Понад три тисячі мешканців, 2021).

Цього ж року Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифра) запустило платформу «Дія. Цифрова громада» в тестовому режимі. Це база знань для відповідальних за цифровізацію у всіх органах місцевої влади – керівників з цифрової трансформації (Chief Digital Transformation Officer, CDTO). Платформа «Дія. Цифрова громада» систематизує матеріали для CDTO на місцях. Тут містяться рекомендації щодо впровадження цифрових інструментів, план цифрової трансформації, алгоритми та нормативно-правові документи, які можуть знадобитися CDTO в регіонах для ефективного впровадження цифровізації. Тобто, Платформа «Дія. Цифрова громада» є практичним інструментом для систематизації політики регіональної цифровізації. Вже зараз на платформі є інформація щодо під'єднання інноваційних проектів у громадах: Електронні петиції; Консультації з громадськістю; Бюджет участі; Електронні щоденники та журнали для шкіл; Відкрите місто; платформа СВОЇ тощо (Мінцифра презентувала, 2021).

Окремої уваги заслуговує концепція інтегрованого урбаністичного розвитку «Smart City» («розумне» місто), яка передбачає наявність розгалуженої інфраструктури, сервіси відкритих даних та використання ІКТ – для повсякденного життя та підвищення рівня обслуговування жителів. Використовуючи дані Аналітичної доповіді Центра Разумкова (Маркевич, 2021: 49-50) О.М. Головня та М.В. Кондратова систематизували можливі моделі «розумних» міст наступним чином (Головня, 2021: 185): 1) «Інтелектуальне місто» (intelligent city) – передбачає інноваційний розвиток та реконструкцію міських територій, наявність компетенцій, які дозволяють створювати та монетизувати унікальний інтелектуальний капітал; 2) «Цифрове місто» (digital city) – функціонує на основі збору відкритих даних (big data), на підставі яких приймаються рішення; модель потрібно розглядати з позиції обробки даних і розподілу інформації; 3) «Стале місто» (sustainable city) – орієнтоване на впровадження енергоефективних заходів та екологічних технологій; 4) «Техносіті» (technocity) – забезпечує якість логістичної та транспортної інфраструктури; 5) «Місто добробуту» (well-being city) високотехнологічне, ефективне місто, яке працює на випередження критичних ситуацій, орієнтоване на впровадження технологій, які слугують засобом підвищення привабливості для місцевих жителів та бізнесу за рахунок кліматичних, культурних і технологічних переваг.

ТОВ «БІС-СОФТ» пропонує запровадити сучасну модель управління на засадах передових знань та досягнень у ІКТ, зайняти лідируючі позиції у рейтингах Transparency International Україна рейтинг прозорості 100 міст України, прозорості інвестиційного сектору, виконати вимоги діючого законодавства, впровадивши 36 взаємоінтегрованих веб-сервісів, які входять до комплексного проекту Smart Region/City/Громада, мета яких – створення сучасної моделі управління шляхом впровадження інноваційних ІКТ для підвищення ефективності, якості надання послуг, прозорості та відкритості влади, створення нових каналів комунікації з бізнесом та громадянами (Платформа електронної демократії).

Тож, наразі в Україні активно розвиваються такі окремі складові е-демократії як – моделі е-міст, платформи е-участі та е-сервіси. Аналіз та співвідношення змісту наявних платформ е-участі та е-сервіси свідчить про те, що: – їх впровадження може бути вибірковою (одиночним), груповим та комплексним; – їх об'єктно-суб'єктний склад є достатньо близьким, але не завжди тотожним; – їх диференціація обумовлена сферою дії, поставленими мешканцями міст цілями та завданнями, а також інструментами та технологіями їх досягнення; – їх використання ґрунтується на відповідному правовому і фінансовому забезпеченні, а також достатній цифровій компетентності, одночасна наявність яких є необхідною і достатньою умовою практичної реалізації.

Формулювання поняття «відкрите місто» та визначення його місця у системі е-демократії. Зростання та розвиток ІКТ створюють умови для того, щоб уряди країн могли задовольнити цифрові потреби людини та реалізувати їх. Для впровадження моделі е-міста влада потребує набору структур і ультраструктур, які б відповідали за потреби громадян. Згадуючи основні потреби впровадження E-city та деякі фактори, що зумовлюють кращу доступність цих послуг для громадян, автори представили типи послуг, які ЄС переконує надавати своїм громадянам, разом із набором інформації про рівень електронної готовності країн (Hamid Tohid, 2011: 1106).

За інформацією фахівців Програми EGAP основне призначення проекту «Відкритого міста» – інформування влади мешканцями про актуальні проблеми благоустрою. Цей ресурс наблизив місцеву владу до громадян та створив дієвий механізм їх взаємодії у вирішенні найбільш гострих місцевих проблем у сфері ЖКГ, благоустрою та інших питань. Сервісом «Відкрите місто» вже користуються 70 громад, які вирішили понад 22 тисячі проблем (Відкрите місто).

Механізм користування сервісом, девіз якого «Позначай проблему. Отримуй результат. Впливай на майбутнє!», не є достатньо складним, він підключений до Платформи е-демократії E-DEM, тому скористатися ним можна

після одноразової реєстрації на платформі за допомогою BankID чи електронного підпису або ж у мобільному додатку «Відкрите місто». Алгоритм роботи е-сервісу «Відкрите місто» у розділі «Проблеми» включає такий набір послідовних дій та подій: 1) авторизація та обрання міста (громади); 2) обрання категорії проблеми; 3) опис наявної проблеми; 4) завантаження фото та/або відео проблеми (за наявності). 5) позначення її місця на карті; 6) формування електронного повідомлення та розміщення на сайті e-dem у розділі «Проблеми» (через функцію «Повідомити» – заповнити форму); 7) надходження повідомлення до відповідного органу влади/організації для вирішення (після модерації повідомлення розміщується на карті міста та надсилається до відповідального контрольно-виконавчого суб'єкта – відповідного підрозділу міської ради або комунального підприємства); 8) очікування інформації про вирішення проблеми на сторінці; 9) вирішення проблеми та інформування про це суб'єкта звернення (користувача); 10) зазначення на карті міста про вирішення даної проблеми.

До того ж, сервіс має можливість допомогти напряму розв'язати певну проблему у місті, шляхом безпосереднього звернення до відповідального за ухвалення рішення чиновника у міській раді. Користувач може повторно порушити проблему, якщо не вважає її вирішеною. У разі неможливості вирішення проблеми користувачу висувають обґрунтовані причини. При цьому слід враховувати, що власне проблеми виникають різні як за змістом так і за формою, а тому на їх вирішення може піти різна кількість часу.

Крім того, модератори сайту мають право залишити без відповіді і не розміщувати на сайті звернення, які не відповідають вимогам ч. 3 ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян», а саме – містять заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини (Закон № 393/96-ВР).

Зазначений вище розділ інструменту «Відкрите місто» пропонується назвати «Проблемні об'єкти», адже він має кореспондувати з іншим його розділом, що має назву «Корисні об'єкти». Ця можливість сервісу «Відкрите місто» являє собою також карту міста, на яку користувач порталу може наносити різні корисні об'єкти, такі як: лікарні, аптеки, навчальні заклади, правоохоронні органи, сервісні центри, парковки, туристичні об'єкти, зони безкоштовного Wi-Fi тощо.

При цьому необхідно відмітити такі позитивні наслідки (можливості) впровадження цього е-сервісу для відповідного кола його суб'єктів:

- органи місцевої влади можуть: отримувати оперативну інформацію про наявні проблеми громади; – слідкувати за швидкістю реакції на них з боку комунальних підприємств чи інших відповідальних організацій; мати додатковий ресурс для розміщення офіційних повідомлень;
- мешканці міста (громади) можуть: повідомляти безпосередньо відповідальні служби про важливі проблеми (проблемні об'єкти); залучати інших мешканців до вирішення наявних проблем шляхом самоорганізації; оперативно слідкувати за процесом вирішення та отримувати корисну інформацію про життя міста (громади);
- громадські активісти – мають зручну платформу для розміщення та реалізації власних ініціатив.

Також до кола суб'єктів відносин е-сервісу «Відкрите місто» слід віднести й його колективного представника – Асоціацію відкритих міст (повна назва – Місцева асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація відкритих міст», АВМ). Остання утворена з метою: – задоволення потреб органів самоврядування у сучасній інформації, нових технологіях, інвестиціях; – обміну досвідом з українськими та закордонними партнерами у сфері розвитку електронного врядування та електронної демократії; – розвитку інтерактивної платформи «Відкрите місто». Асоціація має місцевий статус, а її діяльність поширюється на всю територію України. Серед основних завдань АВМ особливу увагу привертають ті, що стосуються сприяння спільному використанню її членами інтерактивної платформи «Відкрите місто» та розвитку її нових функцій, а також впровадженню нових технологій комунікації органів влади з громадянами, розвитку міжнародного співробітництва з метою запозичення досвіду забезпечення відкритості та прозорості у роботі органів місцевого самоврядування через впровадження інструментів електронної демократії та електронного врядування (Асоціація відкритих міст).

В той же час, у Мінцифрі заявили про те, що зараз у співпраці з Програмою «U-LEAD з Європою» пропрацьовується інструмент, який дозволить всі стратегії зробити інтерактивними та викласти їх на одному ресурсі. Слід зробити такий інструмент, який дозволить орієнтуватись на метрики, що будуть закладені у всі стратегії, програми до проєктів, щоб розуміти, як саме певний проєкт вплинув на досягнення тих чи інших цілей, зафіксованих у стратегіях (Потенціал цифрової трансформації).

Отже, можна відмітити, що на сучасному етапі розвитку відносин е-демократії поняття «Відкрите місто» посіло чільне місце в його системі, активно застосовується в Україні, вживається і розуміється як: проєкт, е-платформа, е-сервіс, геосистема, мобільний додаток, інструмент. Тому, подібна варіативність робить достатньо актуальною необхідність пошуків у напрямку формулювання його поняття.

Зазначимо, що у англійських словниках цей термін, щодо власне поняття «місто», має два значення (open city): 1) місто, яке під час війни офіційно оголошено демілітаризованим і відкритим для окупації, і яке, отже, не буде захищатися, щоб уберегти його, згідно з міжнародним правом, від бомбардування чи іншого військового нападу; 2) місто або автономне місто-держава, яке надає рівний доступ і статус жителям і відвідувачам незалежно від релігійної, етнічної, расової чи національної приналежності.

Саме останнє значення будемо враховувати в аспекті обраної теми дослідження.

Розглядаючи сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні С.А. Чукут та В.І. Дмитренко прийшли до висновку, за яким електронне місто – це форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що включає в себе такі основні складові: електронну адміністрацію, електронну участь та електронні послуги (Чукут, 2016: 92).

Порівнюючи поняття «розумне місто» та «цифрове місто» автори іншого дослідження вважають, що їх часто плутають одне з одним, і ці два терміни доволі часто використовуються для позначення інноваційної міської стратегії, спрямованої на покращення якості життя в містах, особливо у великих містах. Однак глибший аналіз їх значень і змісту показує, що розумне місто та цифрове місто визначають різні шляхи розвитку для міст, з різними інструментами, які потрібно використовувати, і різними цілями, яких потрібно досягти, навіть якщо розумне місто та цифрове місто мають кілька спільних і схожих стратегій (Dameri, 2013: 8).

Вчені з Хайфського університету (факультет соціальних наук, кафедра управління природними ресурсами та навколишнім середовищем), провівши ґрунтовний огляд літератури щодо систематики критеріїв ідентифікації розумного міста стверджують, що перехід до більшої розумності є новою тенденцією розвитку сучасних міст. Цей перехід проявляється у широкому впровадженні ІКТ, хмарних обчислень, Інтернету речей (Internet of Things, IoT) та інших технологічних інструментів, спрямованих на підвищення рівня розумності міста. Дослідження допомогло визначити загалом 48 ідентифікаційних показників Smart City, які далі розділені на три основні категорії: розумні цифрові технології, умови проживання, екологічна стійкість (Dashkevych, 2022: 1).

Таким чином, з урахуванням проведеного аналізу складових змісту поняття «Відкрите місто», а також за відсутності цієї дефініції у наукових публікаціях, пропонуємо такі його формулювання.

«Відкрите місто» у широкому розумінні – це інструмент забезпечення права добровільної і рівної участі мешканців міста у взаємодії з місцевою владою та комунальними підприємствами з приводу інформування про актуальні проблеми містобудування, благоустрою, екології, житлово-комунальної сфери, інфраструктури з метою їх оперативного моніторингу та усунення, а також про інші об'єкти і функції, що забезпечують активне залучення громадянського суспільства для вирішення питань місцевого розвитку із застосуванням відповідних інформаційно-комунікаційних технологій.

«Відкрите місто» у вузькому розумінні – це інтерактивний сервіс, заснований на використанні геоінформаційних технологій та призначений для позначення та інформування про проблемні і корисні об'єкти міста.

Узагальнення законодавства України про е-місто. Проблеми цифрового законодавства в цілому та його структурних блоків останнім часом стали все більше привертати увагу науковців в силу їх актуальності та важливості в аспекті європейських зобов'язань і прагнень України.

Так, А. Мхітарян наголошує, що з 1998 р. український уряд обрав шлях інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, однією з важливих частин якого є електронна демократія. Зараз створена досить велика правова база для становлення електронної демократії в Україні, однак є великі проблеми, пов'язані з нечітким, занадто декларативним регулюванням цієї сфери (Мхітарян, 2020: 211). В той же час, охоплені дослідницею обсяг і період зазначеної бази вбачається надзвичайно поверховим, оскільки представлений 4 нормативно-правовими актами, прийнятими впродовж 1998-2007 рр.

Більш детально підійшли до аналізу етапів становлення національної нормативно-правової бази, яка здатна здійснювати регулювання е-демократії в Україні після проголошення незалежності інший авторський колектив, який визначив, що, незважаючи на те, що в Україні діє досить розгалужена законодавча база, цього все ж не досить для успішного регулювання цифрових відносин між державою та громадянами. Встановлено, що натепер наявні численні перепони, які заважають повноцінному розвитку вітчизняної е-демократії (Барегамян, 2022: 61). Проте автори залишили поза увагою питання систематизації цього законодавчого угруповання.

Натомість, А. Омельченко слушно зауважив, що сьогодні система ефективного правового регулювання суспільних відносин у сфері цифрової трансформації ще не створена. Тривалий час відбувалося кількісне зростання законодавчих актів, що фрагментарно охоплюють різні сфери регульованих відносин. Невизначеність державної політики в окремих сферах суспільних відносин створює їх різноспрямовану та суперечливу регламентацію. У процесі удосконалення законодавства України важливим є залучення сучасного зарубіжного досвіду кодифікації законодавства у сфері цифрової трансформації, створення цифрової економіки та цифрового суспільства. Важливими кодифікованими актами у цій сфері є Європейський Кодекс електронних комунікацій (Директива ЄС 2018/1972 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 р.) та Закон Великої Британії про цифрову економіку, прийнятий у 2017 р. (Омельченко, 2022: 63).

Дійсно, в умовах становлення цифрового законодавства України питання його систематизації є необхідним в процесі подальшого розвитку не тільки в галузевому, а й в аспекті структурних інститутів. Тому, на першому етапі доцільним уявляється проведення узагальнення в логічній послідовності нормативно-правових актів, а також виділення специфічних їх блоків та приписів, спрямованих на врегулювання певних відносин цифрового міста, які можуть бути розміщеними у проекті Цифрового кодексу України (Кодексу електронних комунікацій).

Базовим законодавчим актом у системі законодавства про е-місто слід розглядати Закон України «Про звернення громадян», який регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права: 1) вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності; 2) викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для: 1) участі в управлінні державними і громадськими справами; 2) впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств,

установ, організацій незалежно від форм власності; 3) відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення (Про звернення, 1996). За парламентською класифікацією цей закон відноситься до блоку «Пропозиції і скарги громадян. Звернення», який є складовою законодавства про основи суспільного ладу. Його положення наразі, на підзаконному рівні, конкретизовані в: – Інструкції з діловодства за зверненнями громадян (Про затвердження Інструкції, 1997); – Заходах щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення громадян (Про першочергові заходи, 2008); – Класифікаторі звернень громадян (Про затвердження Класифікатора, 2008); – Положенні про Єдину систему опрацювання звернень; – Порядку взаємодії Офісу Президента України, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади, Секретаріату Кабінету Міністрів України та державної установи «Урядовий контактний центр» із забезпечення належного реагування на звернення, які надходять за допомогою засобів телефонного зв'язку та з використанням Інтернету; – Типовому положенні про регіональний контактний центр (Деякі питання, 2019) тощо.

Окремі специфічні блоки та приписи, спрямовані на безпосереднє чи опосередковане врегулювання певних відносин цифрового міста також містяться в інших законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають: – правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами (Про електронні комунікації, 2020); – правовий статус, порядок організації та діяльності органів самоорганізації населення (Про органи самоорганізації, 2001); – правові та організаційні засади створення, функціонування та розвитку національної інфраструктури геопросторових даних (Про національну інфраструктуру, 2020); – застосування мов у сфері звернень громадян і рішень та відповідей на них тощо.

Висновки. Таким чином, за підсумками проведеного дослідження за обраною темою, можна сформулювати наступні результати вирішення визначеної проблеми.

1. Встановлено, що наразі в Україні активно розвиваються такі окремі складові е-демократії як – моделі е-міст, платформи е-участі та е-сервіси. Аналіз та співвідношення змісту наявних платформ е-участі та е-сервіси свідчить про те, що: їх впровадження може бути вибіркоким (одиначним), груповим та комплексним; їх об'єктно-суб'єктний склад є достатньо близьким, але не завжди тотожним; їх диференціація обумовлена сферою дії, поставленими мешканцями міст цілями та завданнями, а також інструментами та технологіями їх досягнення; їх використання ґрунтується на відповідному правовому і фінансовому забезпеченні, а також достатній цифровій компетентності, одночасна наявність яких є необхідною і достатньою умовою практичної реалізації.

2. З'ясовано, що на сучасному етапі розвитку відносин е-демократії поняття «Відкрите місто» посідає чільне місце в його системі, активно застосовується в Україні, вживається і варіативно розуміється як: проект, е-платформа, е-сервіс, геосистема, мобільний додаток, інструмент.

3. Проведено аналіз складових змісту поняття «Відкрите місто», який засвідчив відсутність цієї дефініції у наукових публікаціях та дозволив сформулювати його у широкому та вузькому розуміннях. «Відкрите місто» у широкому розумінні – це інструмент забезпечення права добровільної і рівної участі мешканців міста у взаємодії з місцевою владою та комунальними підприємствами з приводу інформування про актуальні проблеми містобудування, благоустрою, екології, житлово-комунальної сфери, інфраструктури з метою їх оперативного моніторингу та усунення, а також про інші об'єкти і функції, що забезпечують активне залучення громадянського суспільства для вирішення питань місцевого розвитку із застосуванням відповідних інформаційно-комунікаційних технологій. «Відкрите місто» у вузькому розумінні – це інтерактивний сервіс, заснований на використанні геоінформаційних технологій та призначений для позначення та інформування про проблемні і корисні об'єкти міста.

4. Запропоновано в умовах становлення цифрового законодавства України проведення узагальнення в логічній послідовності нормативно-правових актів, а також виділення специфічних їх блоків та приписів, спрямованих на врегулювання певних відносин цифрового міста, які можуть бути розміщеними у проекті Цифрового кодексу України. Встановлено, що таке угруповання має комплексний, міжгалузевий характер, в якому об'єднані норми законодавства про: – пропозиції, скарги, звернення громадян; – інформацію, інформатизація та комп'ютеризацію; – форми територіальної самоорганізації громадян; – природні ресурси та охорону природи; – мову.

References:

1. Recommendation CM/Rec (2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf (data zvernennia: 21.07.2022).
2. Pro shvalennya Strategiyi rozvitku Informatsiyogo suspilstva v Ukrayini (2013) : rozporядzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 15.05.2013 r. № 386-r. [On the approval of the Information Society Development Strategy in Ukraine]. Ofitsiyini visnik Ukrayini, 2013. № 44. [in Ukrainian].
3. Tomkova Y., Hutkiy D. (2017) Analitichni zapiski z efektyvnogo e-uryaduvannya. [Analytical notes on effective e-government]. Vipusk № 2: Vtilennya e-demokratiyi: Spektr Instrumentiv ta varianti vioru. Kiyiv. 10 s. [in Ukrainian].
4. Instrumenti e-demokratiyi u mistah Ukrayini. Informatsiyno-analitichnyi dovidnik (2017) [Tools of e-democracy in Ukrainian cities. Informational and analytical guide] / A. Emelyanova M. Dovbenko, P. Zavadska, D. Hutkiy, S. Loboyko, M. Nahod; Za red. S. Loboyka, M. Nahoda, D. Hutkogo. K. 58 s. [in Ukrainian].
5. Chukut S.A. & Dmitrenko V.I. (2016) Smart-siti chi elektrone misto: suchasni pidhodi do rozuminnya vprovadzhennya e-uryaduvannya na mistsevomu rivni. [Smart city or electronic city: modern approaches to understanding the implementation of e-government at the local level]. Investitsiyi: praktika ta dosvid. 13. 89-93. [in Ukrainian].

6. R.P. Dameri & A. Cocchia (2013) Smart City and Digital City: Twenty Years of Terminology Evolution. X Conference of the Italian Chapter of AIS, ITAIS.
7. Pro «Vidkrite misto» yak chastinu «E-demo». IT-servisi dlya gromad. 12.02.2019. [About «Open City» as part of «E-demo». IT services for communities]. URL: https://decentralization.gov.ua/news/10621?fbclid=IwAR3vhE-4c9k4D-zlghP0CHxEMb5Kyqks_11FZS-bDwSFKjT0G9DMjgB5c14 (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
8. Pro proekt e-DEM. [About the e-DEM project]. URL: https://e-dem.ua/about_us (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
9. Ponad tri tisyachi meshkantsiv gromad uzhe koristuyutsya Platformoy SVOYI. 25.06.2021. [More than three thousand residents of communities already use the SVOI Platform]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13721> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
10. Mintsifra prezentovala platformu «Diya. Tsifrova gromada». 03.08.2021. [The Ministry of Digital presented the platform «Action. Digital community»]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13840> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
11. Markevich, K., & Sidenko, V. (2021). Smart-infrastruktura u stalomu rozvytku mist: svitovyi dosvid ta perspektyvy Ukrainy [Smart infrastructure in sustainable urban development: world experience and prospects of Ukraine]. Kyiv: Vydavnytstvo «Zapovit». 400 s. [in Ukrainian].
12. Golovnya O.M. & Kondratova M.V. (2021) Kontsepsiya Integrovanogo rozvitku mist: Evropeyskiy dosvid ta yogo mozhlivosti zastosuvannya v Ukraini. [The concept of integrated urban development: European experience and its application possibilities in Ukraine]. Ekonomika, finans, menedzhment: aktualni pitannya nauki i praktiki. 3. 178-194. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2021-3-12> [in Ukrainian].
13. Platforma elektronnoyi demokratyi ta elektronnoho vryaduvannya SMART CITY, SMART GROMADA, SMART REGION. [SMART CITY, SMART COMMUNITY, SMART REGION e-democracy and e-governance platform]. URL: <https://bissoft.org/ua/smart-city> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
14. Hamid Tohidi & Mohammad Mehdi Jabbari (2011) The main requirements to implement an electronic city. Procedia Computer Science. 3:1106-1110. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2010.12.180>
15. Vidkrite misto. [Open city]. URL: <https://egap.in.ua/projects/vidkryte-misto/> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
16. Pro zvernennya gromadyan : Zakon Ukrainy (1996) vid 02.10.1996 r. № 393/96-VR. [About the appeal of citizens]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr#Text> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
17. Asotsiatsiya vidkritih mist. Elektronni rishennya vladi i gromadyanam! [Association of open cities. Electronic solutions for authorities and citizens!]. URL: <https://avm.org.ua/> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
18. Potentsial tsifrovoyi transformatsiyi u gromadah Ukrainy. [The potential of digital transformation in the communities of Ukraine] 10.01.2022. URL: <https://voxukraine.org/potentsial-tsyfrovoyi-transformatsiyi-u-gromadah-ukrainy/> (data zvernennia: 22.07.2022). [in Ukrainian].
19. open city. URL: <https://www.dictionary.com/browse/open-city> (data zvernennia: 22.07.2022).
20. Dashkevych, O. & Portnov, B.A. Criteria for Smart City Identification: A Systematic Literature Review. Sustainability 2022, 14, 4448. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14084448>
21. MhItaryan A. (2020) Pravovi zasady elektronnoyi demokratyi v Ukraini. [Legal Basis of Electronic Democracy in Ukraine]. Knowledge, Education, Law, Management. 4(32), vol. 1, 208-212. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.1.38> [in Ukrainian].
22. Baregamyan S.H. & ChInchin K.I. (2022) Suchasniy stan, problemi ta perspektyvi normativno-pravovogo zabezpechennya E-demokratyi v Ukraini v umovah Evropeyskoyi Integratsiyi. [Current State, Problems and Prospects of Regulatory and Legal Support of OF E-Democracy in Ukraine in the Conditions of European Integration]. Yuridichniy naukoviy elektronniy zhurnal, (1). 61-64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/12> [in Ukrainian].
23. Omelchenko, A. (2022). Zakonodavstvo Ukrainy u sferi tsifrovoyi transformatsiyi. [Legislation of Ukraine in the Field of Digital Transformation: the State of Development and Prospects for Systematization]. Znannya Evropeyskogo prava, (6), 60-63. DOI: <https://doi.org/10.32837/chem.v0i6.300> [in Ukrainian].
24. Pro zatverdzhennya Instruksiyi z dilovodstva za zvernenniyami gromadyan v organah derzhavnoyi vladi i mistseвого samovryaduvannya, ob'ednanykh gromadyan, na pidpriemstvakh, v ustanovah, organizatsiyah nezalezhno vid form vlasnosti, v zasobah masovoyi informatsiyi [On the approval of the Instructions on record keeping for appeals by citizens in state and local self-government bodies, citizen associations, enterprises, institutions, organizations, regardless of ownership, in the mass media]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (1997) vid 14.04.1997 r. № 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-p#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].
25. Pro pershochergovi zahodi schodo zabezpechennya realizatsiyi ta garantuvannya konstitutsijnogo prava na zvernennya do organiv derzhavnoyi vladi ta organiv mistseвого samovryaduvannya [On priority measures to ensure the implementation and guarantee of the constitutional right to apply to state authorities and local self-government bodies]: Ukaz Prezidenta (2008) vid 07.02.2008 r. № 109/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109/2008#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].
26. Pro zatverdzhennya Klasifikatora zvernenniy gromadyan [About the approval of the Classifier of citizens' appeals]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (2008) vid 24.09.2008 r. № 858. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2008-p#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].
27. Deyaki pitannya Edinoyi sistemi opratsyuvannya zvernenniy [Some issues of the Unified system for processing appeals]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (2019) vid 27.11.2019 r. № 976. Ofitsiyiniy visnik Ukrainy. 2019, № 97. [in Ukrainian].
28. Pro elektronni komunikatsiyi [About electronic communications]: Zakon Ukrainy (2020) vid 16.12.2020 r. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].
29. Pro organi samoorganizatsiyi naseleння [About self-organization bodies of the population]: Zakon Ukrainy (2001) vid 11.07.2001 r. № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].
30. Pro natsionalnu infrastrukturu geoprostorovih danih [About the national infrastructure of geospatial data]: Zakon Ukrainy (2020) vid 13.04.2020 r. № 554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text> (data zvernennia: 24.07.2022). [in Ukrainian].